

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2020. július 16.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – 6. és 7. cikk – A fogyasztókkal kötött szerződések – Jelzálogkölcson – Tisztességtelen szerződési feltételek – Olyan szerződési feltétel, amely értelmében a jelzálogjog bejegyzésével és törlésével kapcsolatos valamennyi költség a hitelfeltevőt terheli – Az említett szerződési feltételek semmisségének megállapításához fűződő joghatások – A nemzeti bíróság jogkörei »tisztességtelennek« minősített szerződési feltétel fennállása esetén – A költségek megosztása – Nemzeti rendelkezések kiegészítő alkalmazása – A 3. cikk (1) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – A 4. cikk (2) bekezdése – A szerződés elsődleges tárgyára vagy az ár, illetve a díjazás megfelelőségére vonatkozó szerződési feltételek kizártsága – Feltétel – 5. cikk – A szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazására vonatkozó kötelezettség – Költségek – Elévülés – A tényleges érvényesülés elve”

A C-224/19. és C-259/19. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott két előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (Palma de Mallorca-i 17. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) (C-224/19) és a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (ceutai elsőfokú és vizsgálóbíróság, Spanyolország) (C-259/19) a Bírósághoz 2019. március 14-én, illetve 2019. március 27-én érkezett, 2019. március 12-i és 2019. március 13-i határozatával terjesztett elő a

CY

és

a **Caixabank SA** (C-224/19),

és

LG,

PK

és

a **Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA** (C-259/19)

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: M. Vilaras tanácselnök, S. Rodin (előadó), D. Šváby, K. Jürimäe és N. Piçarra bírák,

* Az eljárás nyelve: spanyol.

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- CY képviseletében N. Martínez Blanco abogado,
- a Caixabank SA képviseletében J. Gutiérrez de Cabiedes Hidalgo de Caviedes abogado,
- LG képviseletében R. Salamanca Sánchez abogado és M. C. Ruiz Reina procuradora,
- a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA képviseletében C. Fernández Vicién, J. Capell Navarro és A. Picón Franco abogados,
- a spanyol kormány képviseletében L. Aguilera Ruiz és M. J. García-Valdecasas Dorrego, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében J. Baquero Cruz és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 3–8. cikkének értelmezésére vonatkoznak.
- 2 E kérelmeket két, egyrészt a CY és a Caixabank SA között, másrészt pedig az LG, illetve PK és a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA között, jelzálogkölcsön-szerződésekben szereplő tisztességtelen feltételek tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv tizenhatodik, tizenkilencedik, huszadik és huszonegyedik preambulumbekzdése kimondja:

„mivel a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének a rögzített általános ismérvek alapján történő megítélését, különösen a felhasználók közötti szolidaritást figyelembe vevő közszolgáltatási értékesítési és szolgáltatási tevékenységekben ki kell egészíteni a különféle érintett érdekeltségek átfogó kiértékelését biztosító eszközökkel; mivel ez a jóhiszeműség követelményét valósítja meg; mivel a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet fordítanak a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy

szolgáltatást a fogyasztó külön megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére; mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el;

[...]

mivel ennek az irányelvnek az alkalmazásában a tisztességtelen jelleg megítélésének nem kell kiterjednie a szerződés elsődleges tárgyát képező, sem pedig a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyát meghatározó feltételekre; mivel a szerződés elsődleges tárgyát képező és a szállított áruk vagy nyújtott szolgáltatások ár/minőség viszonyát meghatározó feltételeket mindezek ellenére figyelembe lehet venni egyéb feltételek tisztességes jellegének megítélésénél [...]

mivel a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; mivel a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és mivel kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni;

[...]

mivel a tagállamok bíróságainak és közigazgatási szerveinek megfelelő és hatékony eszközökkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását”.

4 A 93/13 irányelv 1. cikke kimondja:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró[i], különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 Ezen irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

(2) Egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.

[...]”

6 Az említett irányelv 4. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

7 Ugyanezen irányelv 5. cikke előírja:

„Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. [...]”

8 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerint:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

9 Ezen irányelv 7. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

10 Az említett irányelv 8. cikke értelmében:

„A tagállamok az ezen irányelv által szabályozott területen elfogadhatnak vagy hatályban tarthatnak a Szerződéssel összhangban lévő szigorúbb rendelkezéseket annak érdekében, hogy a fogyasztóknak magasabb szintű védelmet biztosítsanak.”

A spanyol jog

Az 1426/1989. sz. királyi rendelet

11 Az 1989. november 17-i Real Decreto 1426/1989 por el que se aprueba el arancel de los notarios (a közjegyzői díjszabás elfogadásáról szóló, 1426/1989. sz. királyi rendelet; a BOE 1989. november 28-i 285. száma, 37169. o.) az alapügyek tényállása idején hatályos változata II. mellékletének 6.a szabálya a következőképpen rendelkezik:

„[A díjfizetési kötelezettség] a közjegyző közreműködését vagy szolgáltatásait igénybe vevő felet terheli, és adott esetben azokat, akik az anyagi és adójogi szabályok értelmében érdekelt félnek minősülnek [...]”

Az 1427/1989. sz. királyi rendelet

12 Az 1989. november 17-i Real Decreto 1427/1989 por el que se aprueba el arancel de los registradores de la propiedad (a földhivatalok díjszabásának elfogadásáról szóló, 1427/1989. sz. királyi rendelet; a BOE 1989. november 28-i 285. száma, 37171. o.) az alapügyek tényállásának megvalósulása idején hatályos változata II. mellékletének nyolcadik szabálya előírja, hogy „[a földhivatali díjat] azon személynek vagy személyeknek kell megfizetniük, akinek/akiknek a javára a jogot haladéktalanul bejegyzik vagy feljegyzik, és a díj azon személlyel szemben is követelhető, [...] aki a szóban forgó szolgáltatást kérte, vagy akinek a javára a jogot bejegyezték, illetve az igazolás kiállítását kérték”.

Az LCGC

- 13 Az 1998. április 13-i Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (az általános szerződési feltételekről szóló 7/1998. sz. törvény; a BOE 1998. április 14-i 89. száma, 12304. o.) az alapügyekben szóban forgó szerződések aláírásának időpontjában hatályos változatának (a továbbiakban: LCGC) 7. cikke előírja:

„Az alábbi általános feltételek nem szerepelhetnek a szerződésben:

- a) amelyeket a szerződő félnek nem volt ténylegesen alkalma teljes mértékben megismerni a szerződés megkötése előtt, vagy amelyeket az 5. cikk értelmében – adott esetben – nem írtak alá;
- b) az értelmezhetetlen, kétértelmű, nem világos és érthetetlen feltételek, kivéve ha ezeket a szerződő fél írásban kifejezetten elfogadta, és ha ezek tiszteletben tartják a hatálya alá tartozó területen a szerződési feltételek átláthatóságát előíró különös szabályozást.”

- 14 Az LCGC 8. cikke kimondja:

„1. Semmissek azok az általános feltételek, amelyek a szerződő fél kárára sértik e törvény rendelkezéseit, vagy bármely más kötelező érvényű vagy tiltó szabályt, hacsak e szabályok másként nem szankcionálják a megsértésüket.

2. Különösen a fogyasztókkal kötött szerződések tisztességtelen általános feltételei semmissek [...]”

A 6/2000. sz. rendkívüli királyi törvényerejű rendelet

- 15 A 2000. június 23-i Real Decreto-Ley 6/2000 de Medidas Urgentes de Intensificación de la Competencia en Mercados de Bienes y Servicios (az áruk és szolgáltatások piacán a verseny fokozását célzó sürgős intézkedésekről szóló, 6/2000. sz. rendkívüli királyi törvényerejű rendelet; a BOE 2000. június 24-i 151. száma, 22440. o.) az alapügyekben szóban forgó szerződések aláírásának időpontjában hatályos változatának 40. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[A] hitelintézetek és egyéb pénzügyi intézmények kifejezetten megjelölik [...] a hitelfelvevő azon jogát, hogy a hitelezővel közös megegyezéssel kijelölje a jelzálog tárgyát képező ingatlan értékbecslését végző személyt vagy szervezetet [...]”

Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendelet

- 16 A 2007. november 16-i Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló általános törvény és egyéb kiegészítő törvények egységes szerkezetbe foglalt szövegének elfogadásáról szóló 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendelet; a BOE 2007. november 30-i 287. száma, 49181. o.) „A fogyasztók és felhasználók alapvető jogai” című 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A fogyasztók és felhasználók alapvető jogai a következők:

[...]

- b) jogos gazdasági és szociális érdekeik védelme, különösen a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal és a tisztességtelen feltételek szerződésbe foglalásával szemben;

[...]

- d) pontos tájékoztatás a különböző árukról, illetve szolgáltatásokról, valamint oktatás és közzététel az azok megfelelő használatához, fogyasztásához, illetve élvezetéhez szükséges ismeretekhez való hozzájutás megkönnyítése érdekében; [...]"
- 17 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „A szerződés kötést megelőző tájékoztatás” című 60. cikke szerint:
- „1. A vállalkozónak a fogyasztó, illetve felhasználó számára – azt megelőzően, hogy utóbbiakat a szerződés, illetve az annak megfelelő ajánlat kötelezné – világosan és érthetően át kell adnia a szerződés főbb jellemzőire, különösen az annak jogi és gazdasági feltételeire vonatkozó releváns, megbízható és kellő mennyiségű információt, kivéve ha az a szerződésből egyértelműen kitűnik.
2. Relevánsnak minősül az e jogszabályban és bármely egyéb alkalmazandó jogszabályban meghatározott, árukra vagy szolgáltatásokra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség, és ezen túlmenően:
- a) az áru vagy szolgáltatás lényeges tulajdonságai, a használt adathordozónak és az árunak vagy szolgáltatásnak megfelelő mértékben;
- [...]
- c) adóval és díjjal növelt teljes ár. Amennyiben az áru vagy a szolgáltatás jellegéből adódóan az árat nem lehet észszerűen előre kiszámítani, vagy az költségvetés kidolgozásához kötött, az ár kiszámításának módja, valamint az összes fuvardíj, szállítási vagy postaköltség, illetve amennyiben e költségeket nem lehet észszerűen előre kiszámítani, annak a ténynek a feltüntetése, hogy esetlegesen további költségek merülhetnek fel.
- A fogyasztó és felhasználó számára az áruk vagy szolgáltatások áráról nyújtott valamennyi tájékoztatás során, a reklámot is ideértve, a teljes árról kell tájékoztatást nyújtani, külön feltüntetve az adott esetben alkalmazandó áremelések, illetve kedvezmények összegét, a fogyasztóra és felhasználóra háruló költségek összegét, valamint a kiegészítő szolgáltatásokkal, finanszírozással, különböző fizetési eszközök használatával vagy egyéb hasonló fizetési feltételekkel kapcsolatban felmerülő járulékos költségek összegét. [...]"
- 18 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „Az egyedileg meg nem tárgyalt feltételekre vonatkozó követelmények” című 80. cikke a következőképpen rendelkezik:
- „1. A fogyasztókkal, illetve felhasználókkal kötött, egyedileg meg nem tárgyalt feltételeket tartalmazó szerződésekben [...] e feltételeknek az alábbi követelményeknek kell megfelelniük:
- a) konkrét, egyértelmű és egyszerű, a közvetlen megértést lehetővé tevő megfogalmazás [...]
- b) hozzáférhetőség és olvashatóság, annak érdekében, hogy a fogyasztó, illetve a felhasználó számára lehetővé tegye, hogy a szerződés kötést megelőzően tudomást szerezzen e feltételek fennállásáról, és megismerje azok tartalmát. [...]
- c) jóhiszeműség, valamint a felek jogai és kötelezettségei közötti igazságos egyensúly, ami minden esetben kizárja tisztességtelen feltételek alkalmazását. [...]"

- 19 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „A tisztességtelen feltételek fogalma” című 82. cikke kimondja:

„1. Tisztességtelen feltételnek minősül minden olyan, egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezés és minden olyan, kifejezetten jóvá nem hagyott gyakorlat, amely a jóhiszeműség követelményével szemben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó, illetve a felhasználó sérelmére.

2. [...] Ha a vállalkozó arra hivatkozik, hogy meghatározott feltételt egyedileg megtárgyaltak, akkor ennek bizonyítása a vállalkozót terheli.

3. Valamely feltétel tisztességtelen jellegét a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások jellegének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményre, valamint a szerződés minden egyéb feltételére, illetve olyan más szerződés feltételeire is, amelytől e szerződés függ. [...]”

- 20 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „A tisztességtelen feltételek semmissége és a szerződés hatályban maradása” című 83. cikke értelmében:

„A tisztességtelen feltételek semmiek, és azok nem tekinthetők a szerződés részének. E célból a felek meghallgatását követően a bíróság megállapítja a szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek semmisségét; a szerződés azonban változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket, ha az a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető.”

- 21 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „A kölcsönösség hiánya folytán tisztességtelen feltételek” című 87. cikkének (5) bekezdése kimondja:

„Tisztességtelenek azok a feltételek, amelyek a jóhiszeműséggel ellentétben a szerződésben a kölcsönösség hiányát idézik elő a fogyasztó, illetve a felhasználó sérelmére, különösen:

[...]

5. [...] bármely egyéb rendelkezés, amely előírja a ténylegesen nem használt vagy igénybe nem vett, illetve ténylegesen el nem fogyasztott áruk vagy szolgáltatások utáni fizetési kötelezettséget. [...]”

- 22 Az 1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletnek „A szerződés létrejöttét és teljesítését érintő tisztességtelen feltételek” című 89. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Minden esetben tisztességtelen feltételnek minősülnek:

[...]

4. nem kért, kiegészítő vagy járulékos áruknak és szolgáltatásoknak a fogyasztó és felhasználó számára történő előírása;

5. az olyan járulékos szolgáltatások [...] miatti áremelkedés, amelyek nem minősülnek elfogadható vagy elutasítható kiegészítő szolgáltatásnak [...]”

A 2/2009. sz. törvény

- 23 A 2009. március 31-i Ley 2/2009, por la que se regula la contratación con los consumidores de préstamos o créditos hipotecarios y de servicios de intermediación para la celebración de contratos de préstamo o crédito (a fogyasztókkal kötött jelzálogkölcsön- vagy jelzáloghitel-szerződések

megkötésének és a kölcsön- vagy hitelszerződések megkötésére irányuló közvetítési szolgáltatásoknak a szabályozásáról szóló 2/2009. sz. törvény; a BOE 2009. április 1-jei 79. száma, 30843. o.) „Az árak átláthatóságával kapcsolatos kötelezettségek” című 5. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A vállalkozások az e törvényben, [...] valamint az [1/2007. sz., felhatalmazáson alapuló királyi törvényerejű rendeletben] említett, tisztességtelen feltételekre vonatkozó korlátozásokra is figyelemmel szabadon, további korlátozások nélkül határozzák meg a jutalékokat, feltételeket és a fogyasztókra áthárítható költségeket tartalmazó díjszabásukat.

A jutalékokat vagy ellentételezést és az áthárítható költségeket – beleértve a tanácsadási tevékenységeket is – tartalmazó díjszabásnak fel kell tüntetnie azon feltételeket és – adott esetben – gyakoriságot, amelyek mellett e díjszabás alkalmazandó. A jutaléknak vagy ellentételezésnek és az áthárított költségeknek meg kell felelnie a ténylegesen nyújtott szolgáltatásnak, illetve a felmerült költségeknek. Nem számolható fel jutalék vagy költség olyan szolgáltatásért, amelyet a fogyasztó kifejezetten nem fogadott el vagy igényelt.”

A LEC

- 24 A 2000. január 7-i Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (a polgári perrendtartásról szóló 1/2000. sz. törvény; a BOE 2000. január 8-i 7. száma, 575. o.) az alapügyekben szóban forgó szerződések aláírásának időpontjában hatályos változatának (a továbbiakban: LEC) 394. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. A megállapítási eljárásokban az elsőfokú eljárás költségeit az a fél viseli, akinek valamennyi kérelmét elutasították, kivéve ha a bíróság úgy ítéli meg – és ezt megindokolja –, hogy az ügyvel kapcsolatban komoly ténybeli vagy jogi kétségek merültek fel.

[...]

2. Amennyiben a kérelmeknek részben helyt adnak vagy azokat részben elutasítják, mindegyik fél viseli az általa okozott költségeket és a közös költségeket fele arányban, kivéve ha a jogvita során tanúsított gondatlan eljárása miatt az egyik felet indokolt a költségek viselésére kötelezni.

[...]”

A polgári törvénykönyv

- 25 A Código Civil (polgári törvénykönyv) 1303. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ha megállapítják egy kötelezettség semmisségét, a szerződő felek kötelesek egymásnak kölcsönösen visszaszolgáltatni a szerződés tárgyát képező dolgokat azok hasznaival, illetve az árat a kamatokkal együtt, az ezt követő cikkeken foglaltak sérelme nélkül.”

- 26 A polgári törvénykönyv 1964. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„A különös határidő alá nem tartozó polgári jogi igények attól a naptól számított öt év alatt évülnek el, amikortól a kötelezettség teljesítése követelhető. Cselekvésre vagy tartózkodásra vonatkozó folyamatos kötelezettségek esetén a határidő e kötelezettségek minden egyes megszegése esetén újra kezdődik.”

27 A polgári törvénykönyv 1969. cikke a következőket mondja ki:

„Valamennyi fajta kereset elévülési ideje, eltérő tartalmú különös rendelkezés hiányában, azon a napon kezdődik, amikor a kereset érvényesítésének lehetősége megnyílik.”

A kamatlábakról, a működési szabályokról, az ügyfelek tájékoztatásáról és a hitelintézetek reklámtevékenységéről szóló rendelet

28 Az 1989. december 12-i Orden sobre tipos de interés y comisiones, normas de actuación, información a clientes y publicidad de las Entidades de crédito (a kamatlábakról, jutalékokról, működési szabályokról, az ügyfelek tájékoztatásáról és a hitelintézetek reklámtevékenységéről szóló rendelet; a BOE 1989. december 19-i 303. száma, 39289. o.) az alapügyekben szóban forgó szerződések aláírásának időpontjában hatályos változatának 1. fejezete a következőképpen szól:

„Ötödször. A hitelintézetek szabadon állapítják meg az általuk nyújtott ügyletekért, illetve szolgáltatásokért felszámított jutalékokat.

[...]

Nem számolható fel jutalék vagy költség olyan szolgáltatásért, amelyet a fogyasztó kifejezetten nem fogadott el vagy igényelt. A jutaléknak vagy az ügyfélre áthárított költségnek meg kell felelnie a ténylegesen nyújtott szolgáltatásnak, illetve a felmerült költségeknek.”

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A C-224/19. sz. ügy

29 2000. május 16-án CY közjegyző előtt jelzálogkölcsön-szerződést kötött a Caixabank pénzügyintézettel 81 136,63 euró eredeti értékben, amely változó kamatok fizetését írta elő.

30 Ugyanezen szerződés negyedik feltétele szerint a hitelfelvevő „szerződéskötési díj” fizetésére köteles. E szerződési feltétel a következőképpen rendelkezik:

„A [Caixabank] javára és a hitelfelvevő terhére a következő díjakban állapodnak meg:

A) – A jelen okirat [kiállításakor] egyetlen alkalommal fizetendő, a kölcsön felső határának egy százalékát, azaz százharmincötezer (135 000) spanyol pesetát kitevő, 811,37 eurónak megfelelő szerződéskötési díj.”

31 Az említett szerződés ötödik feltétele a hitelfelvevőt kötelezi a jelzálogjog alapításával és törlésével kapcsolatos valamennyi költség viselésére. E szerződési feltétel a következőképpen szól:

„A hitelfelvevő viseli a jelzálogba adott ingatlan értékbecslésének költségeit[;] az e közjegyzői okiratból, az abban foglalt okiratokból és szerződésekből, valamint annak a Registro de la Propiedadba (ingatlan-nyilvántartás) való bejegyzéséből eredő minden más költséget és illetéket[;] mindazon okiratok kiállításával kapcsolatos minden más költséget és illetéket, amelyek a jelen dokumentum, illetve a hatásainak megszűnését megállapító dokumentum ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzéséhez szükségesek, ideértve a kölcsön keretében felvett összegek teljes vagy részbeni átvételét igazoló elismervényekből eredő minden más költséget és illetéket, valamint bírósági úton történő behajtás esetén az ügyvédi munkadíjat és a végrehajtó költségeit, akkor is, ha ez utóbbiak közreműködése nem kötelező.”

- 32 2018. március 22-én CY keresetet indított a Juzgado de Primera Instancia n. 17 de Palma de Mallorca (Palma de Mallorca-i 17. sz. elsőfokú bíróság, Spanyolország) előtt a fogyasztóvédelmi jogszabályok alapján a szóban forgó szerződés negyedik és ötödik feltétele (a továbbiakban: vitatott szerződési feltételek) tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítása, valamint az e szerződési feltételek alapján kifizetett teljes összeg visszatérítése iránt. A Caixabank a maga részéről a vitatott szerződési feltételek teljes érvényességére hivatkozott. Ezen eljárás keretében CY szükségesnek vélte, hogy a nemzeti bíróság az említett vitatott szerződési feltételekkel kapcsolatban előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesszen a Bíróság elé.
- 33 A jelzáloggal kapcsolatos költségekre vonatkozó szerződési feltételt illetően a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy a spanyol ítélkezési gyakorlat az ilyen típusú szerződési feltételeket többnyire tisztességtelennek, következképpen semmisnek tekinti. Mindazonáltal e bíróság megjegyzi, hogy a spanyol bíróságok e semmisség joghatásait illetően eltérő és ellentmondásos határozatokat hoztak, amelyek a fogyasztók és a pénzügyi intézmények körében jogbizonytalanságot eredményeznek. E tekintetben az említett bíróság több olyan ítélkezési gyakorlatról számol be, amelyek szerinte „mérséklík” a semmisség megállapításához fűződő restitutív joghatásokat, és felmerül benne a kérdés, hogy e gyakorlatok összeegyeztethetők-e a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdésével.
- 34 A szerződéskötési díjat előíró feltételt illetően a Juzgado de Primera Instancia n°17 de Palma de Mallorca (Palma de Mallorca-i 17. sz. elsőfokú bíróság) megjegyzi, hogy a tartományi bíróságok egyetértenek annak tisztességtelen jellegét és semmisségét illetően, mivel az ilyen díj nem felel meg semmilyen valós vagy tényleges szolgáltatásnak vagy költségnek. Ugyanakkor a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság, Spanyolország) nemrégiben ellentmondott ezen ítélkezési gyakorlatnak, amikor úgy ítélte meg, hogy a szerződéskötési díjat, mivel az a kölcsönszerződés elsődleges tárgyának részét képezi, ki kell zárni a tisztességtelen jellegnek a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése alapján történő vizsgálatából. A kérdést előterjesztő bíróságban felmerül a kérdés, hogy megalapozott-e a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) ezen érvelése, és arra is választ vár, hogy az e kérdésre adandó választ befolyásolja-e az a tény, hogy a Spanyol Királyság nem ültette át az említett 4. cikket a spanyol jogba annak érdekében, hogy ezen irányelv 8. cikkével összhangban magasabb szintű fogyasztóvédelmet biztosítson.
- 35 E körülmények között a Juzgado de Primera Instancia n.°17 de Palma de Mallorca (Palma de Mallorca-i 17. sz. elsőfokú bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és az alábbi tizenhárom kérdést terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:
- „1) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel mérsékelhetők-e az olyan szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások, amely a jelzállogkölcson alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja?
- 2) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely értelmében azon szerződési feltétel semmisségének megállapítását követően, amely a jelzállogkölcson alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja, a közjegyzői és az adminisztratív szolgáltatások költségeit egyenlő arányban kell megosztani a hitelező és a hitelfelvevő között, a tisztességtelen feltétel semmisségének megállapításával összefüggő bírósági mérséklésnek tekinthető-e, és ennél fogva ellentétes a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében foglalt azon elvvel, amely szerint a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve?
- 3) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely értelmében azon szerződési feltétel semmisségének megállapítását követően, amely a jelzállogkölcson alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja, az ingatlan-értékbecslés költségeinek és a kölcsönszerződés megkötésével

összefüggő jelzálogjog alapítását terhelő illeték megfizetése is a hitelfelvevőre terhelik, sérti-e azon elvet, amely szerint a semmisnek nyilvánított tisztességtelen feltétel nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ellentétes-e a 93/13 irányelv 3. cikkének (2) bekezdésével az, hogy a hitelfelvevőre hárul az arra vonatkozó bizonyítási teher, hogy nem tették lehetővé számára saját ingatlan-értékbecslés benyújtását?

- 4) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel ellentétes-e [ezen irányelvvel] az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely értelmében azon szerződési feltétel semmisségének megállapítását követően, amely a jelzálogkölcsön alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja, e szerződési feltétel továbbra is joghatással bírhat a hitelfelvevőre nézve, ha módosításokat végez vagy a jelzálogjogot törölteti, abban az értelemben, hogy továbbra is fizetnie kell az ilyen módosításból vagy a jelzálogjog törléséből származó költségeket, és e költségeknek a hitelfelvevőre hárítása sérti-e azon elvet, amely szerint a semmisnek nyilvánított tisztességtelen feltétel nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve?
- 5) A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével együttesen értelmezett 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely részben kizárja az azon szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatást, amely a jelzálogkölcsön alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja, ellentétes-e a vállalkozóval szembeni visszatartó hatással, amelyet a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése rögzít?
- 6) Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatában meghatározott, a semmisnek nyilvánított szerződési feltételek mérséklése tilalmának elvére, és az irányelv 6. cikke szerinti azon elvre tekintettel, amely szerint a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ellentétes-e [ezen irányelvvel] az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely a hitelfelvevő érdekében mérsékli az azon szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatásokat, amely a jelzálogkölcsön alapításának, módosításának vagy megszüntetésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja?
- 7) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdésére tekintettel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely értelmében a szerződéskötési díjnak nevezett szerződési feltétel automatikusan megfelel az átláthatósági vizsgálatnak, az irányelv 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt, a bizonyítási teher megfordulásának elve megsértésének minősül-e, mivel az eladónak vagy szolgáltatónak nem kell bizonyítania, hogy e feltételről előzetesen tájékoztatást nyújtott, és azt egyedileg megtárgyalták?
- 8) Ellentétes-e a 93/13 irányelv 3. cikkével és az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatával, ha a nemzeti ítélkezési gyakorlat úgy tekintheti, hogy a fogyasztónak magától tudnia kell, hogy a pénzüintézetek szokásos gyakorlatát képezi a szerződéskötési díj szedése, és ennél fogva a hitelezőnek nem kell bizonyítékokat nyújtania annak igazolására, hogy a szerződési feltételt egyedileg megtárgyalták, vagy ellenkezőleg, a hitelezőnek mindenképpen igazolnia kell, hogy a szerződési feltételt egyedileg megtárgyalták?
- 9) A 93/13 irányelv 3. és 4. cikkére, valamint az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatára tekintettel ellentétes lehet-e az említett irányelvvel az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a szerződéskötési díjnak nevezett szerződési feltétel – tisztességtelen jellegét illetően – a 4. cikk (2) bekezdése alapján nem vizsgálható, mivel az a szerződés elsődleges tárgyának meghatározására vonatkozik, vagy ezzel szemben úgy kell tekinteni, hogy az ilyen szerződéskötési díj nem a szerződési ár részének, hanem járulékos díjnak minősül, és ennél fogva lehetővé kell tenni a nemzeti bíróság számára az átláthatósági és/vagy tartalmi vizsgálatot annak eldöntése érdekében, hogy a szerződési feltétel a nemzeti jog szerint tisztességtelen jellegű-e?

- 10) A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésére tekintettel – amelyet az LCGC nem ültetett át a spanyol jogrendszerbe – ellentétes-e a 93/13 irányelv 8. cikkével az, hogy a spanyol bíróság ugyanezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdésére hivatkozzon, és azt alkalmazza, ha e rendelkezést a jogalkotó akaratának megfelelően nem ültették át a spanyol jogrendszerbe, mivel a jogalkotó célja az volt, hogy teljes védelmet biztosítson az összes olyan szerződési feltétel tekintetében, amelyet az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval kötött szerződésbe foglalhat, ideértve a szerződés elsődleges tárgyát érintő feltételeket is, akkor is, ha világosan és érthetően vannak megfogalmazva, amennyiben megállapítható, hogy a szerződéskötési díjnak nevezett szerződési feltétel a kölcsönszerződés elsődleges tárgyát képezi?
- 11) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére tekintettel a szerződéskötési díjnak nevezett szerződési feltétel – ha azt egyedileg nem tárgyalták meg, és a pénzügyintézet nem igazolja, hogy az ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak és felmerülő költségeknek felel meg – a szerződő felek jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő, és a nemzeti bíróságnak meg kell állapítania e szerződési feltétel semmisségét?
- 12) A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével együttesen értelmezett 6. cikkének (1) bekezdésére tekintettel az eladó vagy szolgáltató költségek viselésére való kötelezésének – amely egy fogyasztó által indított, a vele kötött szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek semmisségének megállapítása iránti kereseten alapuló eljárásból ered, amelynek során a bíróságok tisztességtelen jelleg miatt megállapítják e semmisséget – következnie kell-e azon elvből, miszerint a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, valamint az eladó vagy szolgáltatót érintő visszatartó hatás elvéből, ha a semmisség megállapítása iránti ilyen kereseteket a nemzeti bíróság bírálja el, függetlenül az ítéletben visszatéríteni rendelt konkrét összegektől, figyelemmel továbbá arra, hogy az elsődleges kérelem a szerződési feltétel semmisségének megállapítására irányul, és az összegek visszafizetésére vonatkozó kérelem csak az előzőhöz szorosan kötődő kiegészítő kérelem?
- 13) Azon elvre tekintettel, miszerint a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és a 93/13 irányelvben foglalt visszatartó hatás elvére figyelemmel (a 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése) az eladó vagy szolgáltató által a fogyasztóval kötött szerződésbe foglalt feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások időbeli hatálya korlátozható-e az összeg visszatérítése iránti keresetre irányadó elévülési időre vonatkozó kifogás alkalmazásával, annak ellenére, hogy a nemzeti jogszabályok alapján a semmisség megállapítása iránti keresetre – amely útján a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét állapítják meg – nem vonatkozik elévülési idő?”

A C-259/19. sz. ügy

- 36 2011. július 1-jén LG és PK a Banco Bilbao Vizcaya Argentaria pénzügyi intézménnyel jelzálogkölcsön-szerződést kötött, amely a kérdést előterjesztő bíróság szerint olyan szerződési feltételt tartalmazott, miszerint a jelzálogjog alapításával és törlésével járó teljes költséget a hitelfelvevő viseli.
- 37 Az alapeljárás felperesei keresetet indítottak a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (ceutai elsőfokú és vizsgálóbíróság, Spanyolország) előtt az említett szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítása iránt.

38 A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásához lényegében hasonló indokkolással a Juzgado de Primera Instancia e Instrucción de Ceuta (ceutai elsőfokú és vizsgálóbíró) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A [...] 93/13 [...] irányelv, és különösen a 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése értelmében a fogyasztók és felhasználók védelmének, valamint az e védelmet végrehajtó uniós ítélkezési gyakorlat tiszteletben tartásának biztosítása érdekében összeegyeztethető-e az uniós joggal az, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) 2019. január 23-i 44–49. ítéleteiben egyértelmű kritériumként rögzítette azt a megállapítást, miszerint a fogyasztókkal kötött jelzálogkölcsön-szerződésekben tisztességtelen jellegűnek minősül az a meg nem tárgyalt szerződési feltétel, amely a jelzálogfedezetű kölcsönügylet megkötésének teljes költségét a hitelfelvevőre hárítja, és az említett tisztességtelen jellegű és semmisnek nyilvánított szerződési feltételben foglalt különböző költségeket meg kell osztani a kikötést szerződésbe foglaló bank és a hitelfelvevő fogyasztó között a nemzeti szabályozás értelmében jogalap nélkül megfizetett összegek visszatérítésének korlátozása céljából?
- 2) Továbbá a [...] 93/13 [...] irányelv, és különösen a 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése értelmében a fogyasztók és felhasználók védelmének, valamint az e védelmet végrehajtó uniós ítélkezési gyakorlat tiszteletben tartásának biztosítása érdekében összeegyeztethető-e az uniós joggal az, hogy a Tribunal Supremo (legfelsőbb bíróság) kiegészítően értelmezi a tisztességtelen jellege miatt semmis szerződési feltételt, amennyiben e feltétel törlése és az ahhoz fűződő joghatások nem érintik a jelzálogkölcsön-szerződés fennmaradását?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az elfogadhatóságról

A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett második–negyedik kérdés elfogadhatóságáról

- 39 A spanyol kormány arra hivatkozik, hogy a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a C-224/19. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második–negyedik kérdés elbírálására, mivel azok arra a kérdésre vonatkoznak, hogy a hatályos nemzeti jogszabályok értelmében ki köteles bizonyos költségek viselésére, ami a nemzeti jog értelmezésére és alkalmazására vonatkozó kérdés, amely az állandó ítélkezési gyakorlat szerint önmagában nem tartozik a Bíróság mérlegelési jogkörébe (2010. október 21-i Padawan ítélet, C-467/08, EU:C:2010:620, 22. pont).
- 40 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy ezen ítélkezési gyakorlat szerint előzetes döntéshozatal iránti kérelem vizsgálata keretében a Bíróság azt az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban meghatározott ténybeli és szabályozási háttérrel köteles figyelembe venni, amelybe az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések illeszkednek. Következésképpen a Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel azon kérdés elbírálására, hogy a nemzeti jogszabályoknak a kérdést előterjesztő bíróság általi értelmezése helyes-e.
- 41 Amennyiben viszont az előterjesztett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozni róluk (2010. október 21-i Padawan ítélet, C-467/08, EU:C:2010:620, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 42 Márpedig a második–negyedik kérdésből egyértelműen kitűnik, hogy a Bíróságnak a 93/13 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének és 6. cikke (1) bekezdésének értelmezéséről kell határoznia. Konkrétabban a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy e rendelkezéseket úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes egy bizonyos nemzeti ítélkezési gyakorlat. Ebből következik, hogy a Bíróságot egyáltalán nem arra kéri, hogy a nemzeti jogot értelmezze.
- 43 A fentiekből következik, hogy a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett második–negyedik kérdés elfogadható.

A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenkettedik kérdés elfogadhatóságáról

- 44 A CaixaBank vitatja a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenkettedik kérdés elfogadhatóságát, valamint a Bíróság e kérdés megválaszolására való hatáskörét, egyrészt arra hivatkozva, hogy a kérdést előterjesztő bíróság nem jelölte meg az e kérdés megválaszolásához hasznos információkat, nevezetesen a költségviselésre való kötelezésre vonatkozó nemzeti szabályokat, és azt, hogy e szabályok milyen mértékben sérthetik a fogyasztónak az 93/13 irányelvben biztosított jogait, másrészt pedig arra, hogy a költségekre vonatkozó nemzeti szabályok a tagállamok hatáskörébe tartoznak.
- 45 Márpedig, bár a kérdést előterjesztő bíróság valóban nem jelölte meg azt a spanyol jogi rendelkezést, amely az alapügyben a költségek megosztását szabályozza, a spanyol kormány az írásbeli észrevételeiben jelezte, hogy a LEC 394. cikkéről van szó, amelynek szövegét benyújtotta, így a Bíróság rendelkezik az ahhoz szükséges információkkal, hogy a C-224/19. sz. ügyben a tizenkettedik kérdéstről határozzon. Ezenkívül, mivel e kérdés nem a LEC 394. cikkének értelmezésére vagy alkalmazására vonatkozik, hanem lényegében arra a kérdésre, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését vagy 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a C-224/19. sz. ügy alapeljárásának körülményei között azokkal ellentétes az olyan rendelkezés alkalmazása, mint a LEC 394. cikke, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik e kérdés megválaszolására.

Az ügy érdeméről

- 46 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködési eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez hasznos választ adjon. Ennek érdekében a Bíróságnak adott esetben át kell fogalmaznia a feltett kérdéseket (2018. augusztus 7-i Smith ítélet, C-122/17, EU:C:2018:631, 34. pont).
- 47 Egyébiránt az a körülmény, hogy valamely nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmét formálisan bizonyos uniós jogi rendelkezésekre hivatkozva fogalmazta meg, nem akadályozza annak, hogy a Bíróság megadja e bíróság számára az uniós jog értelmezésének minden olyan elemét, amely hasznos lehet az utóbbi előtt lévő ügy megítéléséhez, akár hivatkozott ezekre a kérdéseinek megfogalmazásában, akár nem. E tekintetben a Bíróságnak kell a nemzeti bíróság által szolgáltatott információk összessége és különösen az előzetes döntéshozatalra utaló határozat indokolása alapján meghatároznia az uniós jog azon rendelkezéseit, amelyeknek az értelmezése a jogvita tárgyára figyelemmel szükséges (2016. szeptember 29-i Essent Belgium ítélet, C-492/14, EU:C:2016:732, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 48 A két egyesített ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett tizenöt kérdést célszerű öt csoportba sorolni, amelyek közül az első a jelzálogjog alapításának és törlésének költségeire vonatkozó szerződési feltételre, a második a szerződéskötési díjat előíró szerződési feltételre, a harmadik a felek jogainak és kötelezettségeinek e szerződési feltételből eredő esetleges jelentős egyenlőtlenségére, a negyedik a

tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő joghatások időbeli korlátozására, az ötödik pedig a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapítása iránti keresetekkel összefüggésben a költségek megosztására irányadó nemzeti szabályozásra vonatkozik.

A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett első–hatodik, valamint a C-259/19. sz. ügyben előterjesztett két, a jelzálogjog alapításával és törlésével kapcsolatos költségek viseléséről rendelkező szerződési feltétel semmisségének joghatásaival kapcsolatos kérdésről

- 49 E kérdésekkel az előterjesztő bíróságok lényegében arra keresik a választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az, hogy egy olyan tisztességtelen szerződési feltétel semmissége esetén, amely értelmében a jelzálogjog alapításával és törlésével kapcsolatos teljes költség a fogyasztót terheli, a nemzeti bíróság megtagadja az említett szerződési feltétel alapján megfizetett összegek fogyasztó részére történő visszatérítésének elrendelését.
- 50 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban a nemzeti bíróság feladata, hogy a tisztességtelennek nyilvánított, és ennél fogva semmis szerződési feltétel alkalmazását mellőzze annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve ha a szerződési feltétel alkalmazásának mellőzését a fogyasztó ellenzi (lásd többek között: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 65. pont; 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 51 Ebből következik, hogy a nemzeti bíróság nem jogosult arra, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek tartalmát módosítsa, mivel ezzel hozzájárulna azon visszatartó hatás megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztóra való egyszerű alkalmazhatatlansága következtében (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 60. pont).
- 52 Ennél fogva egy tisztességtelennek nyilvánított szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, így a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennél fogva egy ilyen szerződési feltétel tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett tisztességtelen feltétel hiányában lenne (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. pont).
- 53 Így a Bíróság már megállapította, hogy a nemzeti bíróságnak minden, a nemzeti jog értelmében a szóban forgó feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából eredő következtetést le kell vonnia annak biztosítása céljából, hogy a szóban forgó feltétel ne jelentsen kötelezettséget a fogyasztóra nézve (2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet, C-488/11, EU:C:2013:341, 49. pont). Különösen a nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, ezen összegek vonatkozásában főszabály szerint restitutív hatályú (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 62. pont).
- 54 Ennek felidézését követően arra is rá kell mutatni, hogy az, hogy úgy kell tekinteni, hogy a tisztességtelennek ítélt szerződési feltétel nem is létezett, a nemzeti jog azon esetleges rendelkezéseinek alkalmazását indokolja, amelyek a felek megállapodása hiányában a jelzálogjog bejegyzésével és törlésével kapcsolatos költségek megosztására vonatkoznak. Márpedig, amennyiben e rendelkezések szerint e költségek egészét vagy egy részét a hitelfelvevő viseli, sem a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével, sem 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az, hogy megtagadják az említett költségek fogyasztó által viselendő részének visszatérítését a fogyasztó számára.

55 A fenti megfontolások összességére tekintettel a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett első–hatodik kérdésre és a C-259/19. sz. ügyben előterjesztett két kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az, hogy egy olyan tisztességtelen szerződési feltétel semmissége esetén, amely értelmében a jelzálogjog alapításával és törlésével kapcsolatos teljes költség a fogyasztót terheli, a nemzeti bíróság megtagadja az e szerződési feltétel alapján megfizetett összegek fogyasztó részére történő visszatérítésének elrendelését, kivéve ha az említett szerződési feltétel hiányában alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezések a fogyasztót kötelezik e költségek egészben vagy részben történő megfizetésére.

A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett, a szerződéskötési díj fizetésére kötelező szerződési feltétel tisztességtelen jellegének és átláthatóságának vizsgálatára vonatkozó, hetedik–tizedik kérdéstről

56 E kérdésekkel az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkét, 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely kizárja a fogyasztót szerződéskötési díj fizetésére kötelező szerződési feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálatát azzal az indokkal, hogy e szerződési feltétel ezen irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a szerződés árának egyik elemét képezi, és úgy tekinti, hogy az ilyen szerződési feltétel önmagában megfelel az ez utóbbi rendelkezésben előírt átláthatósági követelménynek.

57 A jelen ügyben előzetesen meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a hetedik–tizedik kérdést abból az előfeltevésből kiindulva tette fel, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését nem ültették át a spanyol jogrendbe.

58 Márpedig a feltett kérdések megválaszolásához nem szükséges határozni a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének a spanyol jogrendbe történő tényleges átültetéséről (lásd ebben az értelemben analógia útján: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 42. pont).

59 Egyrészt ugyanis emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 8. cikkével összefüggésben értelmezett 4. cikkének (2) bekezdése mindamellett lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy az ezen irányelvet átültető jogszabályokban előírják, hogy a „tisztességtelen jelleg megítélése” nem vonatkozik az e rendelkezésben említett szerződési feltételekre, amennyiben e feltételek világosak és érthetőek (lásd ebben az értelemben: 2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, C-484/08, EU:C:2010:309, 32. pont; 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 41. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 45. pont).

60 Közelebbről a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése csupán azt mondja ki, hogy „[a] feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek”.

61 Így az alapügyben a fogyasztót szerződéskötési díj fizetésére kötelező szerződési feltétel tisztességtelen jellegének vizsgálata csak akkor korlátozható az említett 4. cikk (2) bekezdésének megfelelően, ha e szerződési feltétel a fent említett két aspektus valamelyikére vonatkozik.

62 E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalmába tartozó szerződési feltételek alatt azon szerződési feltételek értendők, amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és – mint ilyenek – a szerződést jellemzik. Ezzel szemben azok a szerződési feltételek, amelyek a magának a szerződéses jogviszonynak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartoznak e fogalom körébe (2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 35. és 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 32. pont).

- 63 A kérdést előterjesztő bíróságnak kell megítélnie az érintett kölcsönszerződés jellegére, általános rendszerére és kikötéseire, valamint azon jogi és ténybeli összefüggésekre tekintettel, amelyekbe e szerződés illeszkedik, hogy az alapügyben vitatott szerződési feltétel az alapügyben szóban forgó jelzálogkölcsön-szerződés lényegi elemének minősül-e (lásd analógia útján: 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 64 Mindazonáltal annak érdekében, hogy a nemzeti bíróságnak útmutatást lehessen adni az értékelés során, hasznos rögzíteni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett „elsődleges tárgy” és „ár” fogalmának pontos terjedelmét nem lehet a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.; helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) 3. cikkének g) pontja értelmében vett „a hitel fogyasztó által viselt teljes költségének” fogalma alapján meghatározni (2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 47. pont.) A szerződéskötési díj nem tekinthető a jelzálogkölcsön-szerződés alapvető szolgáltatásának pusztán amiatt, hogy az a jelzálogkölcsön teljes költségének részét képezi.
- 65 Egyébiránt a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének szövegéből kitűnik, hogy azon szerződési feltételek második csoportja, amelyek esetében nem végezhető el az esetlegesen tisztességtelen jelleg vizsgálata, korlátozott terjedelemmel rendelkezik, mivel az kizárólag az árnak vagy az előírt díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére vonatkozik, és e kizárásnak az a magyarázata, hogy nincsen semmilyen díjtáblázat vagy jogi szempont, amely behatárolhatná és vezérelhetné e megfelelés vizsgálatát. A fogyasztó által a hitelezőnek fizetendő ellenértékre vonatkozó vagy a fogyasztó által a hitelezőnek fizetendő tényleges árat befolyásoló szerződési feltételek tehát főszabály szerint nem tartoznak a szerződési feltételek e második csoportjába, kivéve azt a kérdést, hogy a szerződésben kikötött ellenérték vagy ár összege megfelel-e a hitelező által ellenértékként nyújtott szolgáltatásnak (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 34. és 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 66 Másrészt a Bíróság hangsúlyozta, hogy a világos és érthető megfogalmazásnak a 93/13 irányelv 5. cikkében szereplő követelménye minden esetben alkalmazandó, ideértve azt az esetet is, amikor valamely szerződési feltétel az említett irányelv 4. cikke (2) bekezdésének hatálya alá tartozik, még akkor is, ha az érintett tagállam nem ültette át e rendelkezést. E követelmény nem korlátozható kizárólag a szerződési feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére (2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 46. pont).
- 67 Éppen ellenkezőleg, mivel a 93/13 irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó többek között a tájékozottság szintjét illetően az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, az említett követelményt kiterjesztően kell értelmezni, vagyis úgy, hogy az nemcsak azt írja elő, az érintett szerződési feltételnek nyelvtani szempontból érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átláthatóan ismertetnie kell az érintett szerződési feltételben hivatkozott mechanizmus konkrét működését, valamint adott esetben az e mechanizmus és a többi szerződési feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 70–73. pont; 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 37. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 43. pont).
- 68 Az alapügyben szóban forgó szerződési feltétel egyértelműségét és érthetőségét a kérdést előterjesztő bíróságnak az összes releváns ténybeli elemre tekintettel kell megvizsgálnia, amelyek között szerepel a kölcsönszerződés megkötése keretében a hitelező által közzétett reklám és tájékoztatás, és figyelembe véve a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztótól elvárható figyelem szintjét (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet,

EU:C:2014:282, 74. pont; 2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 75. pont; 2017. szeptember 20-i Andriuc és társai ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 46. és 47. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 46. pont).

- 69 Ebből következik, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésével, valamint 5. cikkével ellentétes az olyan ítélkezési gyakorlat, amely szerint valamely szerződési feltétel önmagában átláthatónak minősül, anélkül hogy szükség lenne az előző pontban leírt vizsgálat elvégzésére.
- 70 E körülmények között a nemzeti bíróság feladata, hogy a szerződéskötés valamennyi körülményét figyelembe véve megvizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény elegendő információt nyújtott-e a fogyasztó számára ahhoz, hogy ez utóbbi megismerje a vele szemben szerződéskötési díj fizetését előíró szerződési feltétel tartalmát és működését, valamint a kölcsönszerződésben betöltött szerepét. Ily módon a fogyasztó hozzáfér az e jutaléknak megfelelő díjazást igazoló okokhoz (lásd analógia útján: 2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 77. pont), és így értékelni tudja kötelezettségvállalásának terjedelmét, és különösen az említett szerződés teljes költségét.
- 71 A fenti megfontolások összességére tekintettel a hetedik–tizedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkét, 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalmába tartozó szerződési feltételek alatt azon szerződési feltételek értendők, amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és – mint ilyenek – a szerződést jellemzik. Ezzel szemben azok a szerződési feltételek, amelyek a magának a szerződéses jogviszonynak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartoznak e fogalom körébe. A szerződéskötési díj nem tekinthető a jelzálogkölcsön-szerződés alapvető szolgáltatásának pusztán amiatt, hogy az a jelzálogkölcsön teljes költségének részét képezi. A tagállami bíróság minden esetben köteles megvizsgálni a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó szerződési feltétel világos és érthető jellegét, éspedig függetlenül attól, hogy ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdését e tagállam jogrendjébe átültették-e.

A felek jogainak és kötelezettségeinek a szerződéskötési díj fizetésére kötelező szerződési feltételből eredő esetleges jelentős egyenlőtlenségére vonatkozó, tizenegyedik kérdésről

- 72 Tizenegyedik kérdésével az előterjesztő bíróság a C-224/19. sz. ügyben lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztó és a pénzügyi intézmény között létrejött kölcsönszerződésnek a fogyasztót szerződéskötési díj fizetésére kötelező feltétele a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára, amennyiben a pénzügyi intézmény nem bizonyítja, hogy e díj ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak és a részéről felmerült költségeknek felel meg.
- 73 E tekintetben mindjárt az elején emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság hatásköre a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében szereplő „tisztegtelen feltétel” fogalmának értelmezésére, valamint annak megállapítására terjed ki, hogy a nemzeti bíróság milyen szempontokat alkalmazhat, illetve köteles alkalmazni valamely szerződési feltételnek ezen irányelv rendelkezéseire tekintettel történő vizsgálatakor, és az említett bíróság feladata, hogy e szempontokra figyelemmel az adott ügy sajátos körülményei alapján döntsön az adott szerződési feltétel konkrét minősítéséről. Ebből következik, hogy a Bíróságnak válaszában arra kell szorítkoznia, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára olyan iránymutatásokat adjon, amelyeket ez utóbbinak figyelembe kell vennie az érintett szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 74 Azon kérdést illetően, hogy tiszteletben tartották-e a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett jóhiszeműség követelményét, meg kell állapítani, hogy az irányelv tizenhatodik preambulumbekzdésére tekintettel a nemzeti bíróságnak e célból meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja e szerződési feltételt (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 50. pont).
- 75 Az esetleges jelentős egyenlőtlenség fennállását illetően a Bíróság kimondta, hogy az eredhet önmagában abból is, hogy kellően súlyos mértékben sérül a fogyasztónak mint szerződő félnek az alkalmazandó nemzeti rendelkezések szerinti jogi helyzete, akár úgy, hogy szűkebbé válik azon jogok tartalma, amelyek e rendelkezések alapján a szerződésből fakadóan megilletik, akár úgy, hogy korlátozzák e jogok gyakorlását, akár úgy, hogy olyan további kötelezettséggel terhelik, amelyet a nemzeti szabályok nem írnak elő (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 51. pont).
- 76 Egyébiránt a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a szerződés tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének figyelembevételével kell megítélni, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában fennálló összes körülményre, továbbá a szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételére, amelytől e szerződés függ (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 52. pont).
- 77 A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak megítélése, hogy az alapügyben szóban forgó szerződési feltétel e kritériumokra tekintettel adott esetben tisztességtelen-e.
- 78 E tekintetben figyelembe kell venni azt a tényt, hogy – amint az a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott információkból kitűnik – a 2/2009. sz. törvény szerint az ügyfélre áthárított jutalékoknak vagy költségeknek ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak vagy a felmerült költségeknek kell megfelelniük. Ebből következik, hogy az olyan szerződési feltétel, amely mentesíti az eladót vagy szolgáltatót azon kötelezettség alól, hogy bizonyítsa, hogy e feltételek a szerződéskötési díj tekintetében teljesülnek, a kérdést előterjesztő bíróság által a szerződés valamennyi feltételére tekintettel elvégzendő vizsgálatra is figyelemmel kedvezőtlenül érintheti a fogyasztó jogi helyzetét, következésképpen a jóhiszeműség követelményével ellentétben jelentős egyenlőtlenséget idézhet elő a fogyasztó kárára.
- 79 A fenti megfontolásokra tekintettel a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenegyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a fogyasztó és a pénzügyi intézmény között létrejött kölcsönszerződésnek a fogyasztót szerződéskötési díj fizetésére kötelező feltétele a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idézhet elő a fogyasztó kárára, amennyiben a pénzügyi intézmény nem bizonyítja, hogy e díj ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak és a részéről felmerült költségeknek felel meg, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett, a tisztességtelen szerződési feltétel semmissége joghatásainak elévülési idő megállapítása révén történő korlátozására vonatkozó, tizenharmadik kérdéstről

- 80 A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenharmadik kérdésével, amelyet a tizenkettedik kérdés előtt kell megvizsgálni, az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítás elévülési időhöz van kötve, noha a nemzeti jogszabályok értelmében a tisztességtelen szerződési feltétel abszolút semmisségének megállapítása iránti kereset nincs elévülési időhöz kötve.

- 81 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv által a fogyasztóknak biztosított védelemmel ellentétes az olyan belső szabályozás, amely megtiltja a nemzeti bíróságnak, hogy valamely jogvesztő határidő lejárta után megállapítsa az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegét (2002. november 21-i Cofidis ítélet, C-473/00, EU:C:2002:705, 38. pont).
- 82 Mindazonáltal a Bíróság már elismerte, hogy a fogyasztóvédelem nem abszolút jellegű (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 68. pont), és hogy a jogbiztonság érdekében az észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők összeegyeztethetők az uniós joggal (2009. október 6-i Asturcom Telecomunicaciones ítélet, C-40/08, EU:C:2009:615, 41. pont; 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. pont).
- 83 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy e területre vonatkozó különös uniós szabályozás hiányában a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében és 7. cikkének (1) bekezdésében előírt fogyasztóvédelem végrehajtásának részletes szabályai a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. E szabályok azonban nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló, belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a közösségi jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve) (lásd ebben az értelemben többek között: 2006. október 26-i Mostaza Claro ítélet, C-168/05, EU:C:2006:675, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 84 Ebből következik, hogy az uniós joggal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely – miközben előírja, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítása iránti kereset nem évül el – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett az e megállapításhoz fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítást elévülési időhöz köti.
- 85 Közelebbről a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartását illetően a Bíróság már kimondta, hogy minden olyan esetben, amikor felmerül a kérdés, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé teszi-e az uniós jog alkalmazását, e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helyére figyelemmel azt kell megvizsgálni, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Ebből a szempontból adott esetben azon elveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve, valamint az eljárás szabályos lefolytatásának elve (2019. június 26-i Addiko Bank ítélet, C-407/18, EU:C:2019:537, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 86 Az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy a kérdés az, hogy a jelzálogkölcson-szerződés tisztességtelen szerződési feltétele semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetre alkalmazható-e a polgári törvénykönyv 1964. cikkének (2) bekezdésében előírt öt éves elévülési idő.
- 87 Mivel a Bíróság az ítélkezési gyakorlatában a hároméves elévülési időt (2010. április 15-i Barth ítélet, C-542/08, EU:C:2010:193, 28. pont), illetve a kétéves elévülési időt (2011. december 15-i Banca Antoniana Popolare Veneta ítélet, C-427/10, EU:C:2011:844, 25. pont) a tényleges érvényesülés elvével összeegyeztethetőnek tekintette, meg kell állapítani, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetre alkalmazandó öt éves elévülési idő – főszabály szerint és a jelen ítélet 85. pontjában említett elemeknek a kérdést előterjesztő bíróság általi vizsgálatára is figyelemmel – gyakorlatilag nem teszi lehetetlenné vagy rendkívül nehézé a 93/13 irányelvben biztosított jogok gyakorlását.

- 88 A kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra is választ vár, hogy összeegyeztethető-e a jogbiztonság elvével összefüggésben értelmezett tényleges érvényesülés elvével az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindításra vonatkozó öt éves elévülési idő az e szerződési feltételt tartalmazó szerződés megkötésekor kezdődik.
- 89 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a polgári törvénykönyv 1964. cikkének (2) bekezdésében előírt e határidő a tisztességtelen feltételt tartalmazó jelzálogkölcsön-szerződés megkötésekor kezdődik, amit azonban a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia.
- 90 E tekintetben figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy lehetséges, hogy a fogyasztó nincs tudatában a jelzálogkölcsön-szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegének, vagy nem észleli a 93/13 irányelvből eredő jogainak terjedelmét (lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet, C-176/17, EU:C:2018:711, 69. pont).
- 91 Márpedig a szerződés megkötésekor kezdődő öt éves elévülési idő alkalmazása, mivel azzal jár, hogy a fogyasztó csak a szerződés aláírását követő első öt évben követelheti a tisztességtelennek ítélt szerződési feltétel teljesítése során eszközölt kifizetések visszatérítését, függetlenül attól, hogy tudomása volt-e vagy észszerűen tudomást szerezhetett-e ezen szerződési feltétel tisztességtelen jellegéről, alkalmas arra, hogy túlzottan megnehezítse a fogyasztó 93/13 irányelvben biztosított jogainak gyakorlását, és ezáltal figyelmen kívül hagyja a jogbiztonság elvével összefüggésben értelmezett tényleges érvényesülés elvét.
- 92 A fenti megfontolások összességére tekintettel a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenharmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítás elévülési időhöz van kötve, amennyiben e határidő kezdő időpontja és időtartama gyakorlatilag nem teszi lehetetlenné vagy rendkívül nehezzé azt, hogy a fogyasztó az ilyen visszatérítés követeléséhez való jogát érvényesítse.
- A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett, a költségek megosztására vonatkozó törvényi szabályozásnak a 93/13 irányelvvel való összeegyeztethetőségére vonatkozó, tizenkettedik kérdésről*
- 93 A C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenkettedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően.
- 94 A Bíróság elé terjesztett iratokból ugyanis kitűnik, hogy a LEC 394. cikkének alkalmazása azzal a hatással járhat, hogy az eladót vagy szolgáltatót nem kötelezik a teljes költség viselésére akkor, ha a fogyasztó által a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapítása iránti kérelemnek teljes egészében, az e szerződési feltétel alapján kifizetett összegek visszatérítése iránti kérelemnek azonban csak részben adnak helyt.
- 95 E tekintetben a jelen ítélet 83. pontjában említett ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a nemzeti bíróságok előtti bírósági eljárás költségeinek megosztása – az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett – a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozik.

- 96 Így rá kell mutatni arra, hogy a Bírósághoz benyújtott iratok nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy e szabályozást eltérően kell alkalmazni aszerint, hogy a szóban forgó jogot az uniós vagy a nemzeti jog biztosítja. Mindazonáltal határozni kell arról a kérdésről, hogy összeegyeztethető-e a tényleges érvényesülés elvével az, hogy az eljárás költségeit a fogyasztónak visszafizetett összegektől függően a fogyasztóra hárítják, miközben a vitatott szerződési feltétel tisztességtelen jellegét illetően pernyertes lett.
- 97 Ami a tényleges érvényesülés elve tiszteletben tartásának kérdését illeti, azt a jelen ítélet 85. pontjában hivatkozott tényezőkre tekintettel kell megítélni.
- 98 A jelen esetben a 93/13 irányelv biztosítja a fogyasztó számára azt a jogot, hogy bírósághoz forduljon annak érdekében, hogy megállapítsák valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, és mellőzzék annak alkalmazását. Márpedig az ilyen eljárás költségei megosztása módjának kizárólag a jogalap nélkül fizetett és visszatérítendő összegektől való függővé tétele visszatarthatja a fogyasztót az említett jog gyakorlásától, tekintettel azon költségekre, amelyekkel egy bírósági eljárás járna (lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 13-i Profi Credit Polska ítélet, C-176/17, EU:C:2018:711, 69. pont).
- 99 A fenti megfontolások összességére tekintettel a C-224/19. sz. ügyben előterjesztett tizenkettedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően, mivel az ilyen szabályozás olyan jelentős akadályt jelent, amely visszatarthatja a fogyasztót a 93/13 irányelvben biztosított, a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hatékony bírósági felülvizsgálatához való jogának gyakorlásától.

A költségekről

- 100 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az, hogy egy olyan tisztességtelen szerződési feltétel semmissége esetén, amely értelmében a jelzálogjog alapításával és törlésével kapcsolatos teljes költség a fogyasztót terheli, a nemzeti bíróság megtagadja az e szerződési feltétel alapján megfizetett összegek fogyasztó részére történő visszatérítésének elrendelését, kivéve ha az említett szerződési feltétel hiányában alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezések a fogyasztót kötelezik e költségek egészben vagy részben történő megfizetésére.**
- 2) **A 93/13 irányelv 3. cikkét, 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalmába tartozó szerződési feltételek alatt azon szerződési feltételek értendők, amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és – mint ilyenek – a szerződést jellemzik. Ezzel szemben azok a szerződési feltételek, amelyek a magának a szerződéses jogviszonynak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartoznak e fogalom körébe. A szerződéskötési díj nem tekinthető a jelzálogkölsön-szerződés alapvető szolgáltatásának pusztán amiatt, hogy az a**

jelzálogkölcson teljes költségének részét képezi. A tagállami bíróság minden esetben köteles megvizsgálni a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó szerződési feltétel világos és érthető jellegét, és pedig függetlenül attól, hogy ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdését e tagállam jogrendjébe átültették-e.

- 3) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a fogyasztó és a pénzügyi intézmény között létrejött kölcsönszerződésnek a fogyasztót szerződéskötési díj fizetésére kötelező feltétele a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idézhet elő a fogyasztó kárára, amennyiben a pénzügyi intézmény nem bizonyítja, hogy e díj ténylegesen nyújtott szolgáltatásoknak és a részéről felmerült költségeknek felel meg, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.
- 4) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes az, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel semmisségének megállapításához fűződő restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetindítás elévülési időhöz van kötve, amennyiben e határidő kezdő időpontja és időtartama gyakorlatilag nem teszi lehetetlenné vagy rendkívül nehézé azt, hogy a fogyasztó az ilyen visszatérítés követeléséhez való jogát érvényesítse.
- 5) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint a tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan szabályozás, amely lehetővé teszi, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jelleg miatti semmisségének megállapítását követően a fogyasztót kötelezzék az eljárási költségek egy részének viselésére a jogalap nélkül kifizetett, számára visszatérítendő összegek mértékétől függően, mivel az ilyen szabályozás olyan jelentős akadályt jelent, amely visszatarthatja a fogyasztót a 93/13 irányelvben biztosított, a szerződési feltételek esetlegesen tisztességtelen jellegének hatékony bírósági felülvizsgálatához való jog gyakorlásától.

Aláírások